

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון רבי עמרם פריד שליט"א

בענין הבדלה - חלק ג

הבדלה בעמידה או בישיבה

שאלה: בעת אמירת הבדלה האם צריך לעמוד או לישב, והאם יש חילוק אם מוציא אחרים ידי חובה.

תשובה: כאשר מבדיל לעצמו יבדיל בעמידה¹, וכאשר מבדיל להוציא אחרים ידי חובתם אם דעתם לצאת ידי חובה גם בכרכת היין יש אומרים שמבדיל בישיבה², ויש אומרים שגם באופן זה

להלכה שצריך לישב בהבדלה, וכן הביאו בשער הציון (סימן רע"א סקני"א) וכן איתא במעשה רב (סימן קג) שמבדיל מיושב, ואולם בספר עליות אליהו (מעלות הסולם סוף הערה י"ג, דף ט"ז ע"ב) הביא מרבי צבי הירש אביד אוטליאן שראה את רבי חיים מוולאזין שהבדיל במוצאי שבת בעמידה ואמר לו רבי חיים שראה את רבו הגר"א מבדיל בעמידה ולכן גם הוא עושה כן, ועיין בהערה הבאה ישוב הסתירה בזה.

ואמנם גם לדעת השולחן ערוך שהכריע להלכה שצריך לשבת בהבדלה, בבית יוסף כתב מקור דבריו מדברי התוספות הנ"ל שהישיבה נצרכת בכדי שיקבעו עצמם יחד ויוכל היחיד להוציא את הרבים ידי חובתם, ולפי זה כאשר מבדיל לעצמו אין שום חסרון שיבדיל בעמידה כפי המנהג שהביאו התוספות, וכפי שכתב הסמ"ק שהוא נדרש מהפסוק 'לכם' כמו בספירת העומר ציצית ותפילין, וכן כתב הט"ז (סימן רצו סק"ה) ועולת שבת (שם סק"ב) וכן כתב המשנה ברורה (שם סק"ה) שכל דברי השולחן ערוך שכתב להצריך שישב בעת הבדלה אמורים במבדיל להוציא אחרים ידי חובתם, ולא במבדיל לעצמו, ולכן המבדיל לעצמו לכל הדעות יבדיל בעמידה.

2. בבית יוסף שם אחר שהביא את דברי התוספות שכתבו להבדיל בישיבה הביא שכן כתב המרדכי (ברכות סימן קמח), והנה בלשון המרדכי שם נראה שלא הוקשה לו המנהג שעומדים בהבדלה משום עצם ברכת ההבדלה אלא כיצד נפטרים המסובים בכרכת היין שברך המבדיל אחר שלא קבעו עצמם על היין בישיבה, אבל לגבי ברכת ההבדלה

1. בתוספות בכרכות (מג ע"א) כתבו "אבל צריך עיון קצת מהבדלה שאנו מבדילין ועומדים, היאך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהבדלה אחרי שאין אנו לא יושבים ולא מסובין, ושמא יש לומר מתוך שקובעין עצמן כדי לצאת ידי הבדלה קבעי נמי אכולה מילתא, ולכן נאה וטוב למבדיל וגם לשומעים שישובו בשעת הבדלה שאו יהיה נראה קבעו ופוטר אותם", ובבית יוסף (סימן רצו) כתב ללמוד מדבריהם שדעתם להלכה שצריך לשבת בהבדלה, ועוד הביא שם את דברי הכל בו (סימן מא) שכתב שנכון להבדיל מעומד לכבוד המלך שאנו מלוין אותו ודרך ליה מעומד, וכן הביא מהאגור (סימן תכ) שהביא מהאגודה שכתב כתירוץ התוספות שכיון שקובעים עצמם לצאת ידי הבדלה קובעים גם לבורא פרי הגפן, וסיים שם שכן נוהגין באשכנז לעמוד, ובבית יוסף כתב "ואנו אין לנו אלא דברי התוספות שכתבו שנאה וטוב לישוב", וכן הכריע בשולחן ערוך (סימן רצו ס"ו) "אומר הבדלה מיושב", אבל בדרכי משה (שם אות ה) כתב שהמנהג לעמוד, וכן הגיה על דברי השולחן ערוך שם שיש אומרים מעומד וכן נוהגין במדינות אלו, וכן כתב בלקט יושר (ח"א עמוד נו ענין א) שרבו התרומת הדשן "היה עומד להבדלה אף על פי שהיה לו צער לעמוד", ובשו"ת מהר"י וויל (סימן קצג) כתב שהמקור לדין עמידה הוא משום שכתוב לגבי הבדלה אשר הבדלתי לכם, ובביאור הגר"א בהלכות ציצית (סימן כה ס"א) הביא כן מהסמ"ק שכיון שכתוב לגבי הבדלה לכם הצריכו בהבדלה לעמוד כמו בספירת העומר ציצית ותפילין, ובביאור הגר"א בהלכות הבדלה (סימן רצו ס"ו) כתב שכדברי התוספות כן העיקר, ומשמע שנקט

מבדיל בעמידה³, ויש שכתבו שגם אם השומעים אין דעתם לצאת בברכת היין צריכים להבדיל בישיבה כדי שיוכלו לצאת בברכת ההבדלה⁴, ויש שכתבו שבכל אופן מבדיל בישיבה⁵.

ליישב בזה את הסתירה בדברי הגר"א שכתב בביאורו שיבדיל בישיבה, ומאידך הביא בספר עליות אליהו שנהג להבדיל בעמידה, דברי הגר"א בביאורו שכתב שיבדיל בישיבה אמורים על דברי התוספות שדנו לגבי ברכת היין, ובזה כתב הגר"א שהעיקר כמסקנת התוספות שאינם מצטרפים אלא בישיבה, אבל מנהגו של הגר"א היה כמו שהביא המגן אברהם שאין המסובים שותים מיין ההבדלה אלא המבדיל בעצמו, ולכן אין מניעה להבדיל בעמידה, ואדרבה בזה יוצא ידי כל הדעות, ולכן הבדיל הגר"א בעמידה.

ובכף החיים (סימן רצו סק"מ) כתב להקשות על דברים אלו שבהכרח צריכים לצאת כולם בברכת היין שכן היין הוא חלק מההבדלה והמבדיל השותה מהיין כשליח של כולם, ואולם כבר העירו על דבריו מהמבואר בספר הפרסד (יא ע"ב) "פעם אחת באתי לצאת ידי הבדלה בהבדלת בית הכנסת ולא נתכוונתי בברכת היין ואמר לי רבי הואיל ונתכוונתי בברכת הבדלה דיין", ומבואר בדבריו שאין ברכת היין מעכבת בהבדלה, וכן איתא (הגדה של פסח מבית לוי עמוד צב אות יד) בשם רבי חיים סולביצ'ק ובנו הגר"ז שנהגו לעמוד בהבדלה, וביארו שבהבדלה אין ברכת בורא פרי הגפן חלק מעצם ההבדלה, והגר"ח הביא לכך ראייה מדברי רש"י האמורים, ולפי זה חזר הדין שכל שאין המסובין שותים מיין ההבדלה ואינם מכוונים לצאת בברכת בורא פרי הגפן יכולים להבדיל בעמידה לכולי עלמא.

3. כמבואר בדברי הרמ"א כמנהג הראשונים, וכמנהג הגר"א, ובמטה אפרים (שם) כתב שכיון שברכת היין של הבדלה היא ברכת המצוות שאם יצא מוציא, הרי שמועילה קביעותם לכך גם בעמידה שאין זה כברכת הנהנין, וכן כתב בשולחן ערוך הרב (סימן ריג ס"א) שכל דין ישיבה האמור בין אמור רק בין הרשות אבל בין קידוש והבדלה פוטר אחד את חברו אפילו בעמידה ואפילו אין עומדים במקום אחד אלא כל אחד בביתו שאחד מקדש או מבדיל בביתו ומתכוין להוציא שכנו ושכנו שומע על הכוס שבידו ושותה הואיל והיא חובה ואינה כברכת הנהנין, וכן דעת הבן איש חי (שנה שניה פרשת ויצא אות כא).

4. כמבואר בדברי הלבוש שהעתיק את דברי התוספות גם לגבי ברכת הבדלה, וכמשמעות לשונו של השולחן ערוך שלא חילק בין אם שותים מיין ההבדלה או לא, וסתם להצריך ההבדלה בישיבה.

5. כן הביא בכף החיים לרבי חיים פלאגי (סימן לא סל"ח) על פי המבואר במדרש תלפיות שיש לישב בהבדלה, ויש שדקדקו כן מסתימת השולחן ערוך שכתב שמבדילים בישיבה, ולא חילק בין אם מוציא אחרים ידי חובתם או לא.

עצמה לא הוקשה לו שיוצאים ידי חובה גם בעמידה, ולפי זה משמע שאם אין המסובים שותים מהיין אלא המבדיל לבדו שותה את היין יכולים לעמוד לכתחילה, ואולם בדעת התוספות שהעמידו השאלה כיצד פוטרם זה את זה מיין והבדלה משמע שהוקשה להם גם על ברכת ההבדלה ולא רק על ברכת היין, ובחזון איש (סימן יט סק"ח) כתב להקשות על דבריהם מהמבואר בגמרא בראש השנה (כט ע"ב) דברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש אף על פי שיצא מוציא, וכמבואר בשולחן ערוך (סימן קסו ס"ב) והרי שהיא כברכת המצוות, ולא הצריכו שיקבעו עצמם בישיבה אלא בברכת הנהנין שאינו מוציא אחרים ידי חובתם אלא כשמברך גם לעצמו, ובה חמירו להצריך שיקבעו עצמם יחד בישיבה, אבל בברכת המצוות שגם אם יצא מוציא, וגם הבקי יוצא ידי חובתו, אין צריך כלל שיקבעו עצמם בישיבה.

ובפרי מגדים (סימן רצו משבצ"ו סק"ה) הביא את דברי הלבוש שכתב בדעת השולחן ערוך שצריך לשבת בכדי להוציא את המסובים ידי חובת הבדלה, וכתב שם הפרי מגדים לחלוק על דבריו שכל דברי התוספות אמורים רק כאשר המסובים מכוונים לצאת בברכת היין, ולא לגבי ברכת הבדלה שהיא כברכת השבח ולזה מצטרפים בקביעות לשמוע ולכוין השומע והשמיע, וכן כתב במטה אפרים (אלף למטה סימן תרכ"ה סק"ד) שלענין לצאת ידי חובת הבדלה גם עמידה היא קביעות כל שקובעים עצמם לשמוע מהמבדיל, וכל דברי התוספות שהצריכו ישיבה אמורים לגבי ברכת היין, וכן כתב גם בבית מאיר (סימן רצו) לבאר את דברי המגן אברהם (שם סק"ד) שהביא בשם שבלי הלקט בהלכות קידוש שבכוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתות כולו ואין משקה ממנו בני הבית, וכתב הבית מאיר לבאר כוונתו שכיון שמנהיגו להבדיל מעומד כדברי הרמ"א, לכן ראוי שלא ישתו המסובין מיין ההבדלה לחוש לדעת הסוברים שאינם יוצאים ידי חובה בברכת הגפן כיון שלא קבעו עצמם בישיבה, וכן כתב גם בפתח הדביר (שם סק"ה), ובתורת שבת (סק"י), וכן יש לדקדק בדברי המשנה ברורה (שם סק"י) שביאר את שיטת הרמ"א שמבדיל בישיבה גם כאשר מוציא אחרים ידי חובתם "דמתוך שקובעין עצמן כדי לצאת ידי ברכת הבדלה מהני נמי קביעות זו לצאת בברכת היין", ומשמע שלגבי ברכת הבדלה לדעת כולם מצטרפים בעמידה, ולכן סובר הרמ"א שכיון שהצטרפו לברכת ההבדלה הצטרפו גם לברכת היין, ולפי זה נמצא שכל שאין המסובין שותים מיין ההבדלה גם לדעת התוספות יוכל להבדיל בעמידה שכן אין דעת המסובין להצטרף לברכת הגפן, ולברכת המבדיל מצטרפים גם בעמידה, ויש שכתבו

קטן פחות מגיל חינוך ששתה את כוס הבדלה אם חוזר ומבדיל

שאלה: נתן לבנו קטן פחות מבן שלש לשותות את כוס ההבדלה במוצאי שבת חזון האם יצא ידי חובתו.

תשובה: לכתחילה יחזור וישמע הבדלה מאחר שעדיין לא הבדיל, כיון שצריך שישתה דווקא קטן שהגיע לחינוך⁶, ואם אין לו אחר לשמוע ממנו לא יחזור ויבדיל⁷.

6. במשנה ברורה (סימן תקנא סק"ע), וכן כתב גם בסימן רסט (סק"א) לגבי קידוש שעושים בבית הכנסת שאין המקדש יכול לשתות בעצמו כיון שאין זה במקום סעודה ולכן נותנים לקטן לשתות, וכתב המשנה ברורה שיש אומרים שיהיה ליתן רק לקטן שלא הגיע לחינוך, אבל המגן אברהם הביא בשם הפוסקים שמותר לתת אפילו לקטן שהגיע לחינוך וביאר שם שהוא בן שש או בן שבע כפי חריפות שכלו, והוסיף שם שאדרבה אם יתן לקטן שלא הגיע לחינוך תהיה ברכת המברך לבטלה שאינו יוצא בברכת המברך כיון שאינו מחוייב בברכה שעדיין לא הגיע לחינוך.

7. ברמ"א (יו"ד סימן רסה ס"ד וכן באו"ח סימן תרכא ס"ג) כתב לגבי ברית מילה ביום הכיפורים שמברכים על הכוס ונותנים לשתות לרך הנימול, ובבית יוסף (שם) הביא דין זה בשם הכלבו וכתב להשיג על דבריו "ולי נראה שטעימת הנימול אינו מוציאנו מידי ברכה לבטלה כיון דלאו בר חיובא הוא כלל ואפילו מדרבנן", ובבית מאיר (שם) כתב שנעלם מהבית יוסף דברי הראב"ן (הלכות עירובין דף ע' ע) שכתב כן, וביאר שכל דין טעימת הכוס היא רק שלא יהיה גנאי לכוס שיאמרו שהברכה שלא לצורך וכיון שנותן לתינוק לטעום שוב אין גנאי, ובמגן אברהם (סימן תרכא סק"א) העתיק את דברי הראב"ן לבאר את דינו של הרמ"א שכל דין טעימת הכוס אינו אלא משום גנאי, ושוב הביא שם דברי הר"ן בתשובה (שו"ת הר"ן סימן נב) שהשיב לשואל שהביא את דברי רש"י בעירובין (מ ע"ב ד"ה ליתביה) שכתב שכל הטעם בשתיית כוס של ברכה "דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא ינהא אדם ממנו לאלתר שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך ומכי טעם ליה אחרינא שפיר דמי", והביא השואל מדברי רש"י אלו כדעת הראב"ן שמועילה גם טעימת הרך הנימול שבוזא כבר אין גנאי, וכתב הר"ן שאין זה הפירוש בדברי רש"י אלא כוונת רש"י שמה שצריך שיטעום המברך בעצמו זהו בכדי שלא יהיה גנאי לכוס, אבל כאשר לא שתה ממנו אדם כלל אין זה גנאי אלא איסור גמור, והרי זה ברכה לבטלה, וכתב המגן אברהם שהלבוש כתב שאין למחות ביד הנוהגים היתר, ומבואר בדבריהם שכל דין שתיית כוס של ברכה הוא רק בכדי שלא יהיה גנאי לכוס, ומשום כך גם שתיית התינוק שלא הגיע לחינוך מועילה שכבר אין

גנאי לכוס, וכן כתב גם הגר"א בביאורו (יו"ד שם סקכ"ז) לבאר את דעת יש אומרים שהביא הרמ"א שאף בלא תענית יוצאים בשתיית התינוק וכתב הגר"מ הטעם כיון ששתיית הכוס אינה אלא משום כבוד הברכה, ובשתיית התינוק מתקיים הדין, ולפי זה גם באופן זה ששתה קטן שלא הגיע לחינוך יש לדון שנתקיים דין השתיה ויצא ידי חובתו, ואף שהמשנה ברורה הצריך קטן שהגיע לחינוך, ובהלכות קידוש (סימן רסט סק"א) כתב שכל שלא הגיע לחינוך ברכת הנהנין שבירך המברך לבטלה, אף על פי כן עדיין יתכן שאין זה מעכב את יציאתו ידי חובת הבדלה, וכמו שכתב בשולחן ערוך הרב (סימן קצ ס"ד) שלכתחילה יש לתת לקטן שהגיע לחינוך ברכה בכדי שלא תהיה ברכת בורא פרי הגפן לבטלה, אבל אין זה מעכב שאם נתן לקטן שלא הגיע לחינוך יצא ידי חובת הבדלה, שדין השתיה הוא בכדי שלא יהיה גנאי לכוס של ברכה ולזה מועילה גם שתיית קטן שלא הגיע לחינוך.

אלא שיש לדחות דברים אלו מהמבואר במגן אברהם (סימן רסט סק"א) לגבי קידוש שעושים בבית הכנסת שנותנים לקטן לשתות את היין כיון שקידוש זה הוא שלא במקום סעודה, ודעת הב"ח שיתנו דווקא לקטן שלא הגיע לחינוך, וכתב המגן אברהם להשיג על דבריו שאם יתן לקטן שלא הגיע לחינוך הרי זו ברכה לבטלה, והביא על כך את דברי הר"ן בתשובה שהובא בדבריו הנ"ל שכתב כן, והוסיף שם המגן אברהם שאף שנהגו לתת לתינוק לשתות את כוס הברית היינו משום שכל הברכה נועדה בשבילו והרי זה כמו שהגיע לחינוך מצווה זו של ברית מילה, וכן מבואר גם בדברי השואל בשו"ת הר"ן (סימן נב), ומשמע בדבריו שחשש להלכה לדעת הר"ן שלא מועילה שתייתו של קטן פחות מגיל חינוך ולא הקילו רק בברית, ולפי זה אין לנו מקום להקל בשתיית קטן את כוס ההבדלה, ועוד יש שכתבו לחלק בזה לפי מה שכתב הטי"ז (יו"ד שם סק"א) לחלק בין כוס של ברכה המחוייבת מדינא דגמרא לכוס של ברכה הבאה משום שאין שירה נאמרת אלא על היין, שכל מה שמועילה טעימת משהו שמטעימים את התינוק זהו דווקא בכוס הבאה משום שאין שירה נאמרת אלא על היין ככוס של ברית מילה, אבל בכוס הבאה מדינא דגמרא כתב הטי"ז ששיעור מלוא לוגמיו הוא לעיכובא ולא מועילה טעימת משהו של התינוק, ואם כן יתכן שכמו כן

6. במשנה ברורה (סימן תקנא סק"ע), וכן כתב גם בסימן רסט (סק"א) לגבי קידוש שעושים בבית הכנסת שאין המקדש יכול לשתות בעצמו כיון שאין זה במקום סעודה ולכן נותנים לקטן לשתות, וכתב המשנה ברורה שיש אומרים שיהיה ליתן רק לקטן שלא הגיע לחינוך, אבל המגן אברהם הביא בשם הפוסקים שמותר לתת אפילו לקטן שהגיע לחינוך וביאר שם שהוא בן שש או בן שבע כפי חריפות שכלו, והוסיף שם שאדרבה אם יתן לקטן שלא הגיע לחינוך תהיה ברכת המברך לבטלה שאינו יוצא בברכת המברך כיון שאינו מחוייב בברכה שעדיין לא הגיע לחינוך.

7. ברמ"א (יו"ד סימן רסה ס"ד וכן באו"ח סימן תרכא ס"ג) כתב לגבי ברית מילה ביום הכיפורים שמברכים על הכוס ונותנים לשתות לרך הנימול, ובבית יוסף (שם) הביא דין זה בשם הכלבו וכתב להשיג על דבריו "ולי נראה שטעימת הנימול אינו מוציאנו מידי ברכה לבטלה כיון דלאו בר חיובא הוא כלל ואפילו מדרבנן", ובבית מאיר (שם) כתב שנעלם מהבית יוסף דברי הראב"ן (הלכות עירובין דף ע' ע) שכתב כן, וביאר שכל דין טעימת הכוס היא רק שלא יהיה גנאי לכוס שיאמרו שהברכה שלא לצורך וכיון שנותן לתינוק לטעום שוב אין גנאי, ובמגן אברהם (סימן תרכא סק"א) העתיק את דברי הראב"ן לבאר את דינו של הרמ"א שכל דין טעימת הכוס אינו אלא משום גנאי, ושוב הביא שם דברי הר"ן בתשובה (שו"ת הר"ן סימן נב) שהשיב לשואל שהביא את דברי רש"י בעירובין (מ ע"ב ד"ה ליתביה) שכתב שכל הטעם בשתיית כוס של ברכה "דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא ינהא אדם ממנו לאלתר שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך ומכי טעם ליה אחרינא שפיר דמי", והביא השואל מדברי רש"י אלו כדעת הראב"ן שמועילה גם טעימת הרך הנימול שבוזא כבר אין גנאי, וכתב הר"ן שאין זה הפירוש בדברי רש"י אלא כוונת רש"י שמה שצריך שיטעום המברך בעצמו זהו בכדי שלא יהיה גנאי לכוס, אבל כאשר לא שתה ממנו אדם כלל אין זה גנאי אלא איסור גמור, והרי זה ברכה לבטלה, וכתב המגן אברהם שהלבוש כתב שאין למחות ביד הנוהגים היתר, ומבואר בדבריהם שכל דין שתיית כוס של ברכה הוא רק בכדי שלא יהיה גנאי לכוס, ומשום כך גם שתיית התינוק שלא הגיע לחינוך מועילה שכבר אין

המבדיל באמצע סעודה שלישית אם יאמר רצה בברכת המזון

שאלה: אמר 'ברוך המבדיל' באמצע סעודה שלישית האם יאמר 'רצה' בברכת המזון.

תשובה: עדיף באופן זה שלא יאמר רצה כיון שאצלו כבר יום חול⁸, ואולם האומר יש לו על מי לסמוך, כיון שעדיין יש שלא הוציאו את השבת נחשב עדיין יום השבת ואין זה שקר⁹.

לא שמע ברכת המבדיל אם יצא ידי חובתו

שאלה: שמע מהבדלה רק את ברכת הגפן ולא את ברכת המבדיל האם יצא ידי חובתו.

תשובה: צריך לחזור ולהבדיל, כיון שזוהי עיקר מצוות הבדלה¹⁰.

הולכים אחר תחילת הסעודה דעת השולחן ערוך שנידון זה אם הולכים אחר תחילת הסעודה או סוף הסעודה הוא ספק "ומספיקא בכל ענין צריך להזכיר דאין קפידא אם מזכיר שלא לצורך", וציין לדברי השולחן ערוך סוף סימן קה, ושם כתב השולחן ערוך (סימן קח ס"ב) "הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפלה, שלא בזמנה, לא הוי הפסקה", ובמשנה ברורה שם (סק"ה) הביא שדעת רוב האחרונים אינה כן אלא שתוספת זו היא כשיחה באמצע התפילה ועל כן אם היתה ההזכרה בג' ברכות ראשונות חוזר לתחילת התפילה, ואם הייתה בשאר ברכות חוזר לתחילת הברכה, ובג' אחרונות חוזר לרצה, והביא שם המשנה ברורה את דברי הדרך החיים שכתב שכל זה דוקא בהזכרה שהיא שקר גמור כגון יעלה ויבוא בשאר ימות השנה, או כתבנו לחיים בשאר ימים, אבל אם אין שקר בהזכרתו כגון שאמר זכרנו לחיים בלא וכתבנו שאין זה שקר וכן הבדלה בחונן הדעת שאין זה שקר שהקב"ה מבדיל בין קודש לחול ובין אור לחושך בכל אלו אינו חוזר, ולפיכך גם לגבי אמירת רצה בברכת המזון לאחר שאמר ברוך המבדיל כיון שהוא ספק ואין ההזכרה חשובה כשקר שהרי עדיין יום השבת הוא שישנם שלא הוציאו עדיין את השבת, הרי שלדעת המגן אברהם אין קפידא אם מזכיר שלא לצורך ולדעת החיי אדם מזכיר מספק, ולכן המזכירים גם באופן זה יש להם על מה שיסמוכו.

10. פשוט מסביר שהרי כל עיקרה של הבדלה היא ברכת המבדיל בין קודש לחול וכו', ואם לא שמעה היאך יצא ידי חובת הבדלה.

ככוס הבאה מדינא גמרא גם לא מועילה טעימת קטן שלא הגיע לחינוך.

אלא שעדיין יש להוסיף לזה את הדברים האמורים בשאלה הקודמת (לגבי חולה שאינו יכול לשתות שיעור מלא לוגמיו) שיתכן לומר שבהבדלה אף אם נשפך הכוס יצא ידי חובתו, ואין שתיית הכוס מעכבת את ההבדלה, ולכן באופן זה ששתה תינוק שלא הגיע לחינוך את הכוס יש לחוש שכבר יצא ידי חובתו ולא יוכל לחזור ולהבדיל שספק ברכות להקל.

8. במשנה ברורה (סימן קפח סק"ב) כתב שאם התפלל מעריב קודם ברכת המזון שוב אינו אומר רצה בברכת המזון כיון שהריהו כסותר עצמו, ואולם אם אמר ברוך המבדיל בלא כוס באמצע הסעודה כתב המגן אברהם (סימן רסג סק"ג) להסתפק אם יכול אחר כך לומר רצה בברכת המזון, דיש לומר שדוקא כשהתפלל תפילת חול לא יאמר רצה אבל אם רק אמר המבדיל עדיין רשאי לומר רצה, ובמשנה ברורה (שם סק"ד) העתיק את דבריו, ובשולחן ערוך הרב (סימן קפח ס"ו) הביא הספק וכתב "ולפיכך שב ואל תעשה עדיף שהרי יש אומרים שלעולם אינו מזכיר של שבת אחר שיצא היום".

9. אולם בחיי אדם (חיי אדם מז ס"ד) כתב "ואם לא התפלל רק שאמר המבדיל, צריך עיון אם יזכיר רצה ונראה לי דיוזכיר", וציין שם לדברי המגן אברהם (סימן רעא סק"ד) שכתב לבאר את דעת השולחן ערוך לגבי מי שהתחיל בסעודה ביום שישו וגמר הסעודה בשבת שמזכיר של שבת בברכת המזון, וכתב המגן אברהם שאף שלהלכה

ברכת ישראל כח להרב רובי
ליקר שליט"א על סיועו
בהדפסת הגליון

לתרומות והנצחות, להערות
והארות, ולקבלת העלון במייל
ניתן ליצור קשר 052-7175517
a0527175517@gmail.com

ברכת ישראל כח להרב אריה
שינפלד שליט"א על סיועו
בהדפסת הגליון